

Anna Nordling, ÅF

SKIFFERGAS

2013-11-12

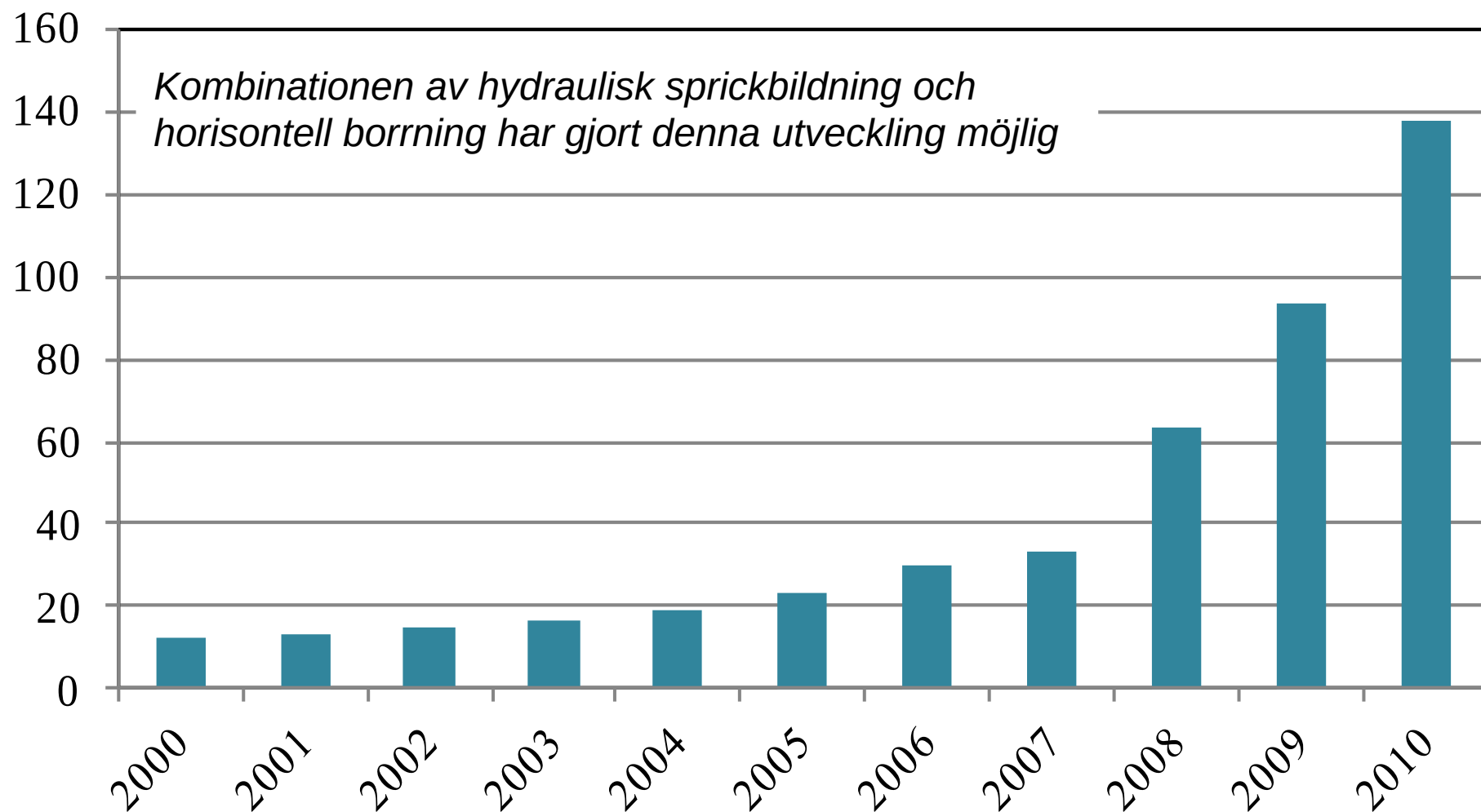
- Skifffergasens utveckling
- Teknik
- Spridning av skifffergas
- Miljöpåverkan
- Ekonomi

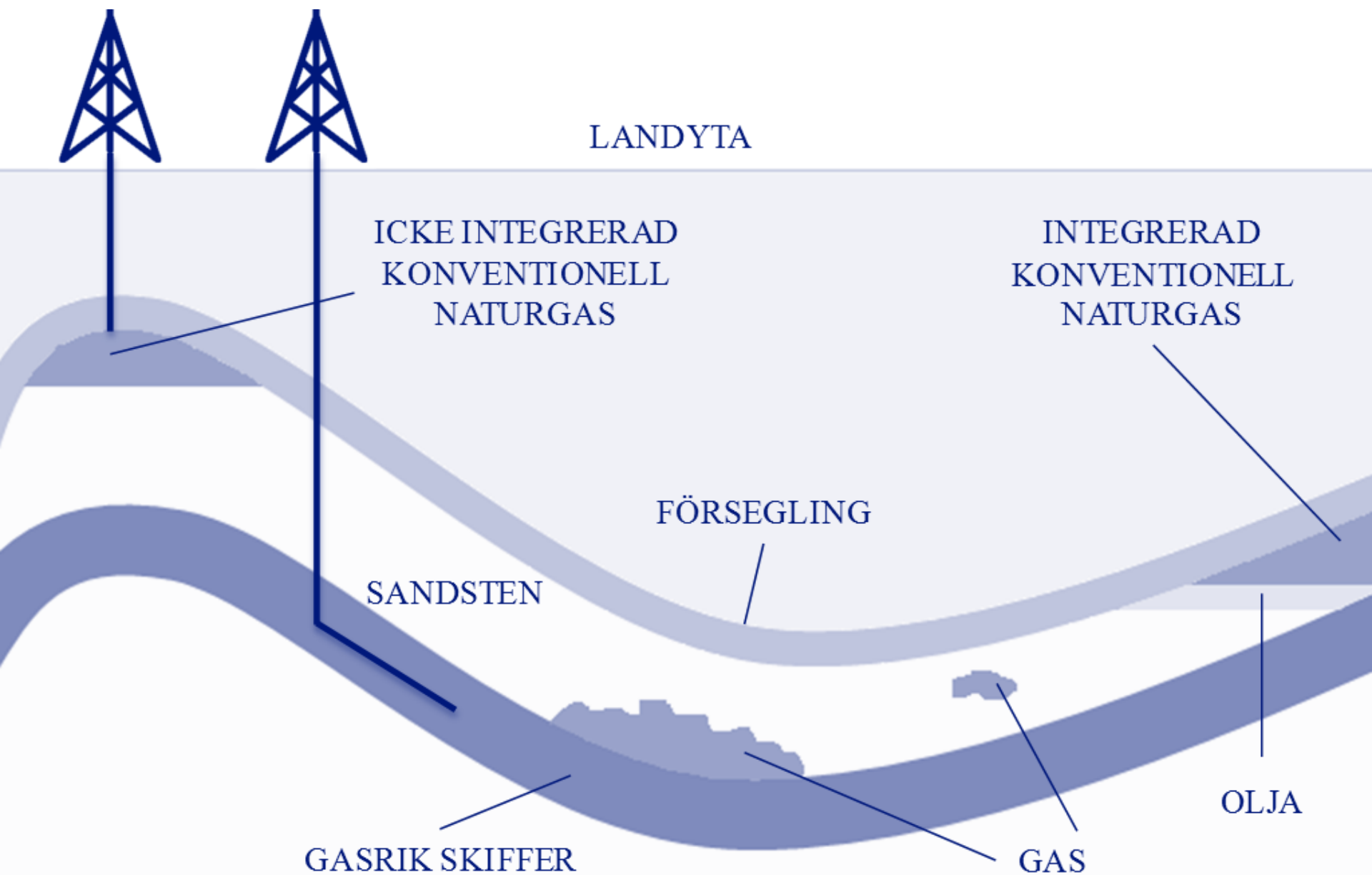
Bakgrund – utveckling i USA

Skiffergasproduktionens utveckling i USA (miljarder m³)

Bcm

FÖREKOMST AV SKIFFERGAS

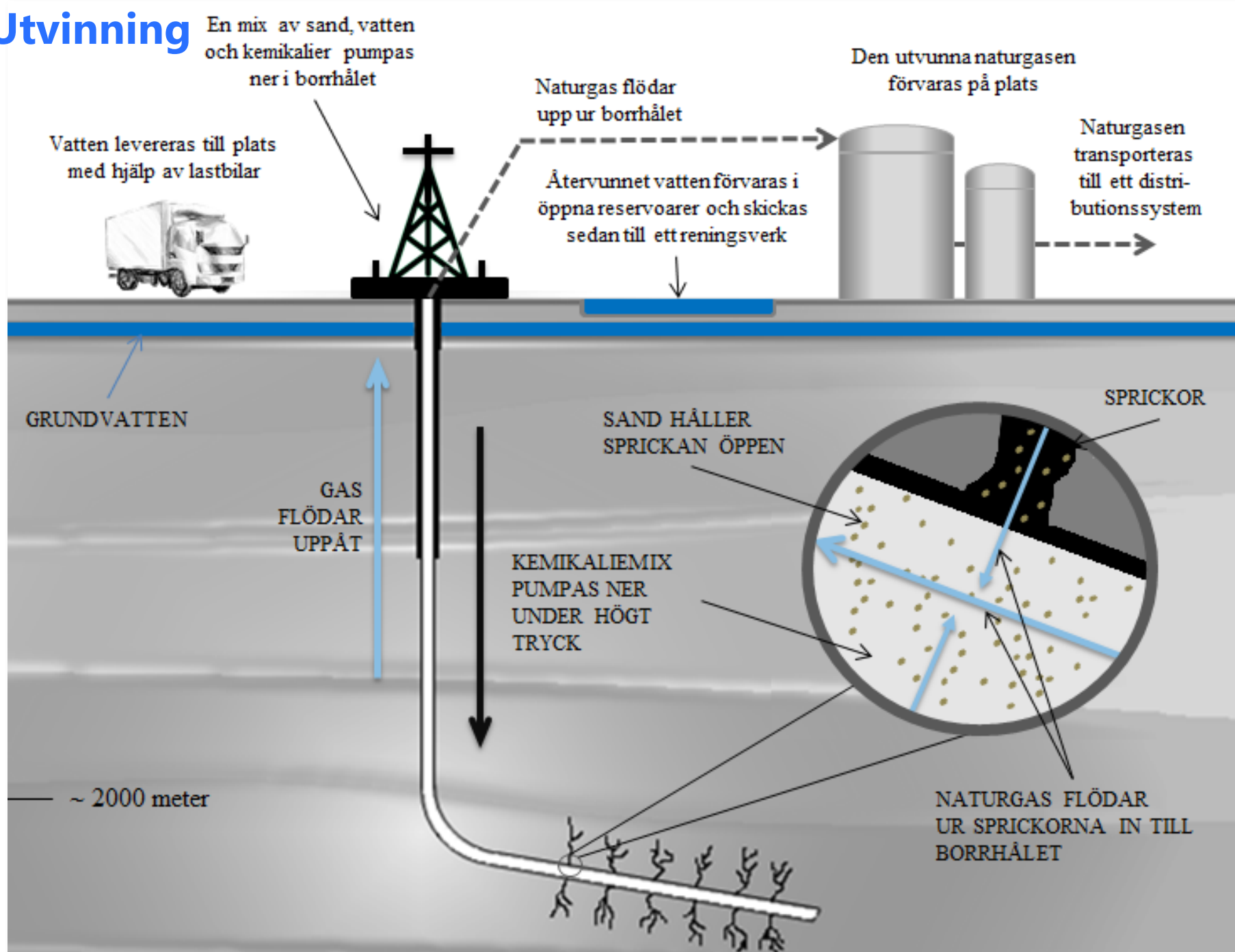

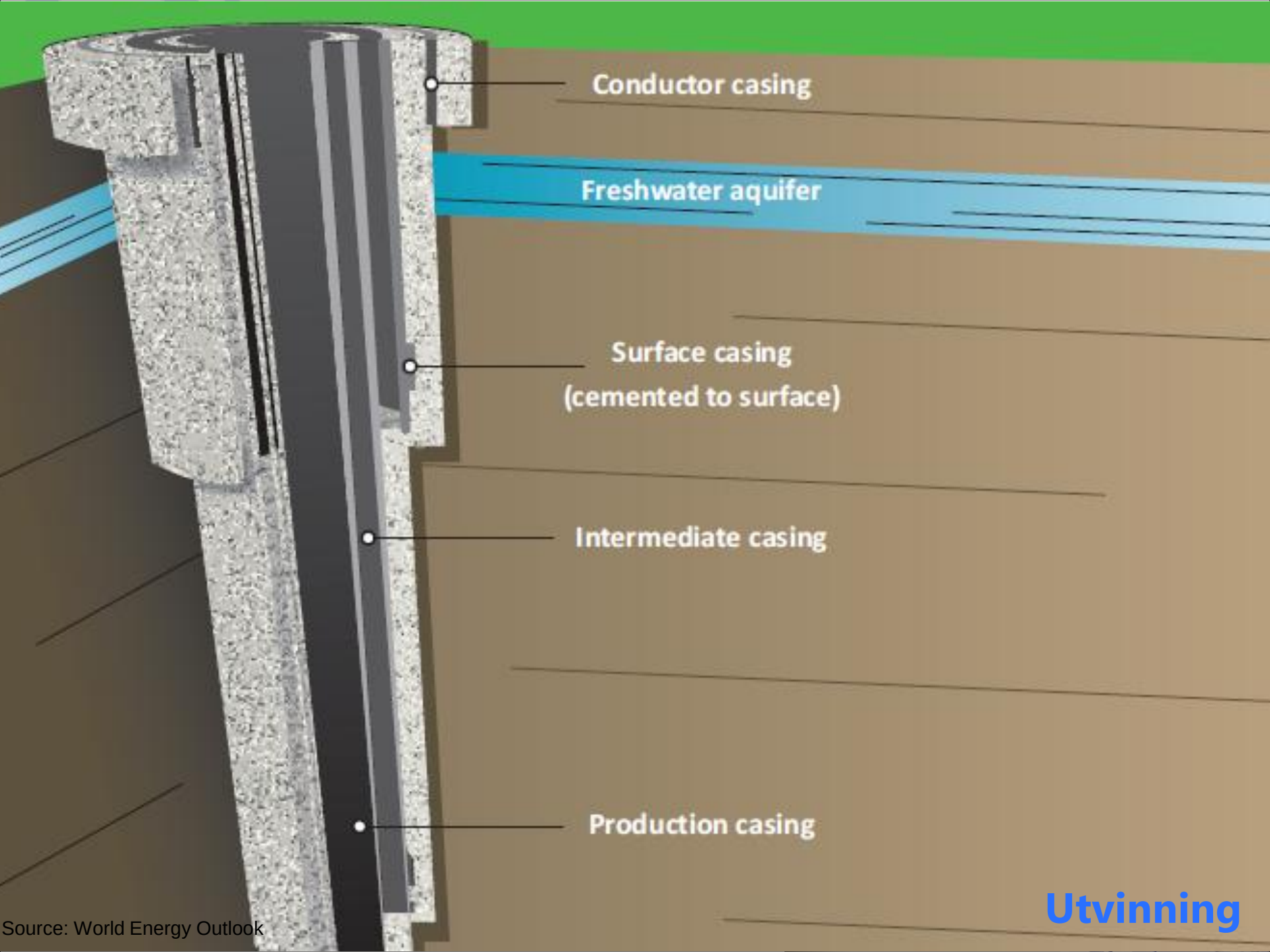

TEKNIK

Utvinning

Conductor casing

Freshwater aquifer

Surface casing
(cemented to surface)

Intermediate casing

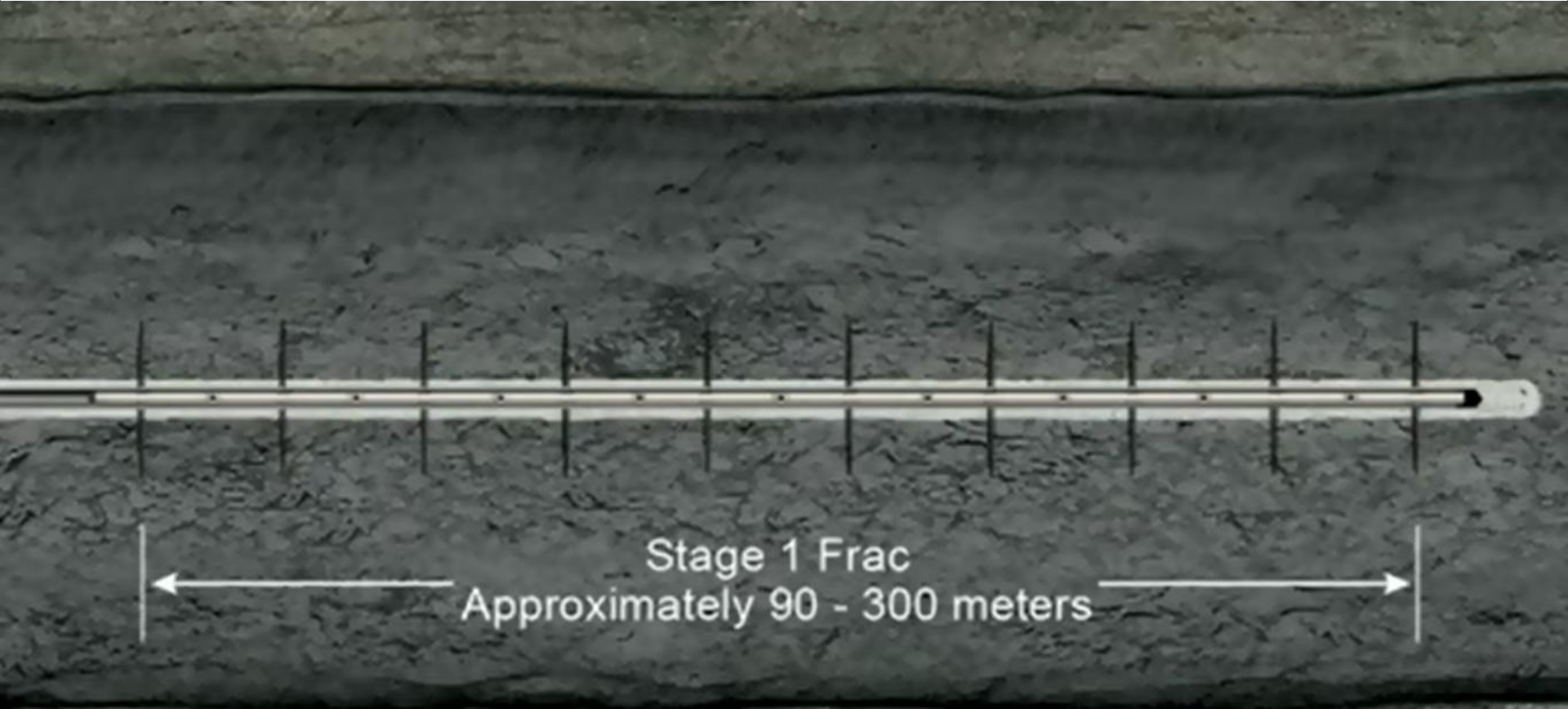
Production casing

Utvinnning

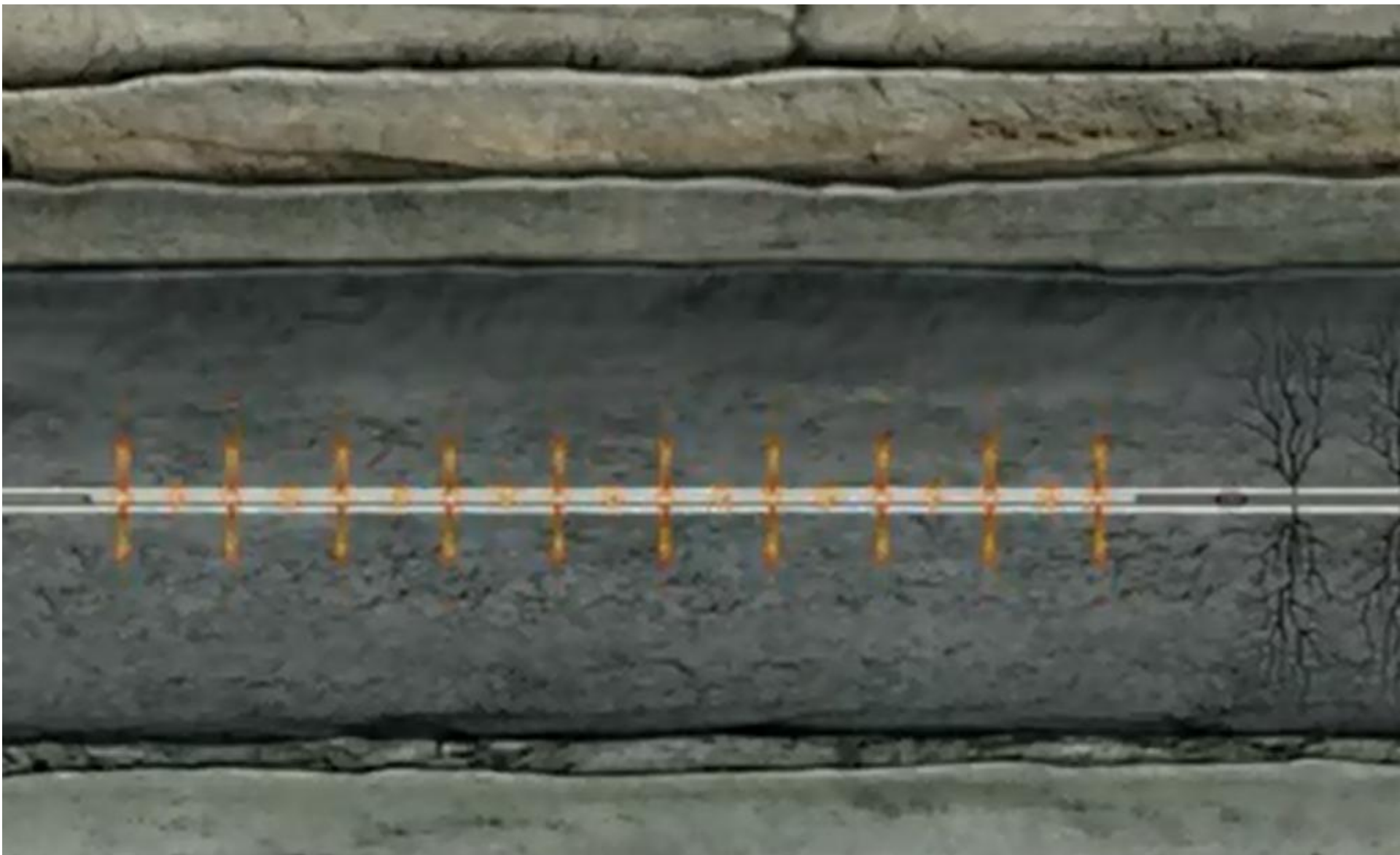

Source: <http://www.youtube.com/watch?v=l0W65wFh4UM>

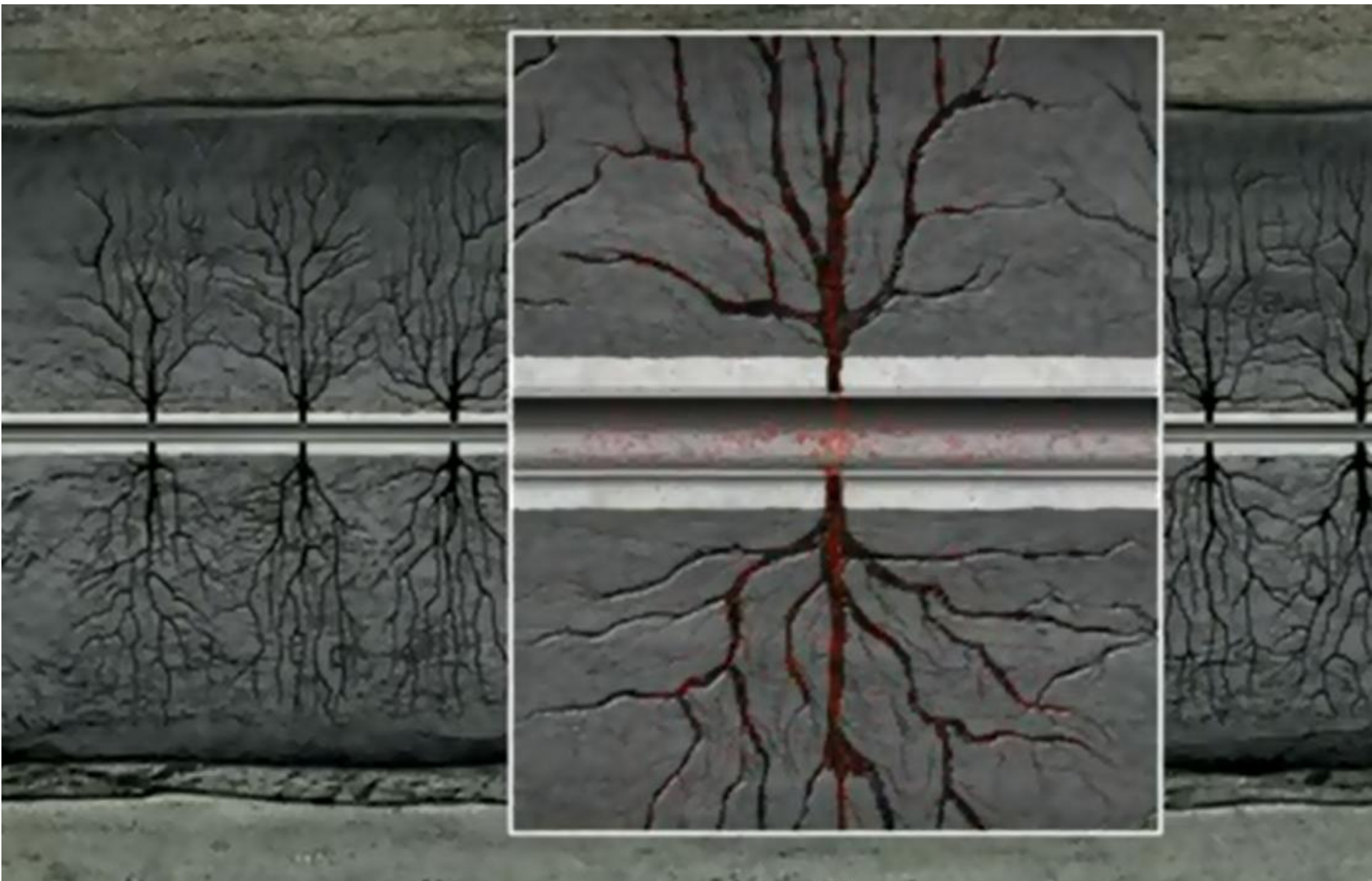

Utvinning

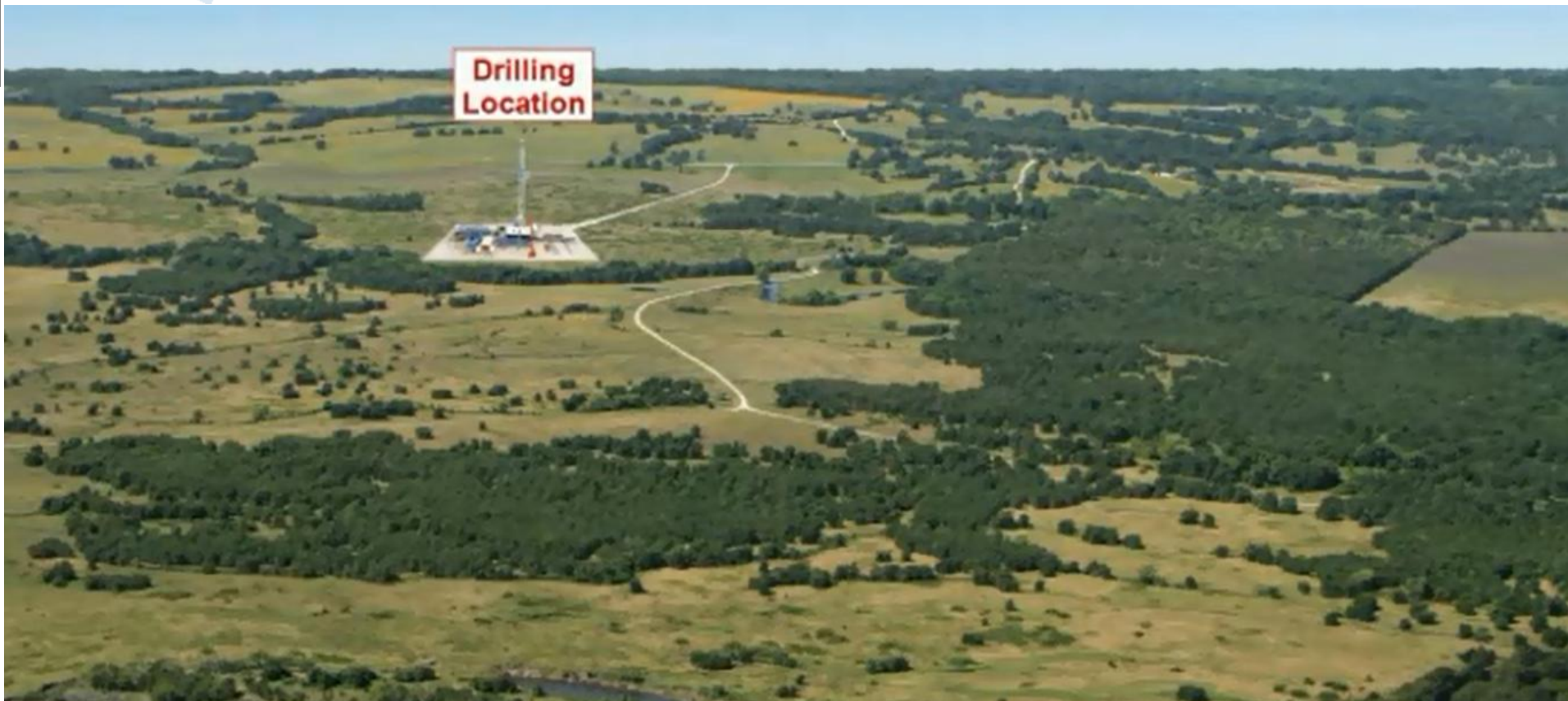

Source: <http://www.youtube.com/watch?v=l0W65wFh4UM>

Utvinning

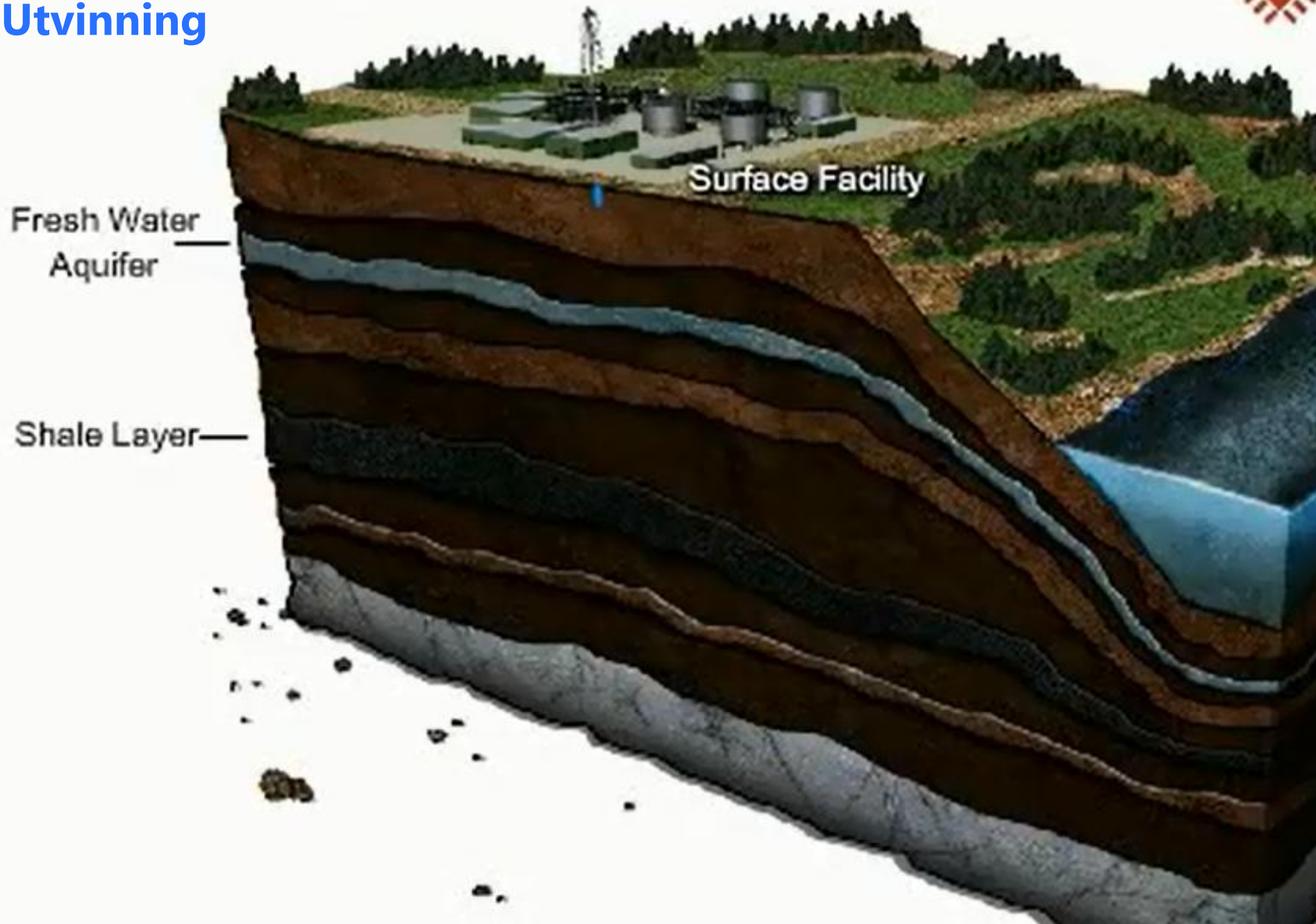

Source: <http://www.youtube.com/watch?v=l0W65wFh4UM>

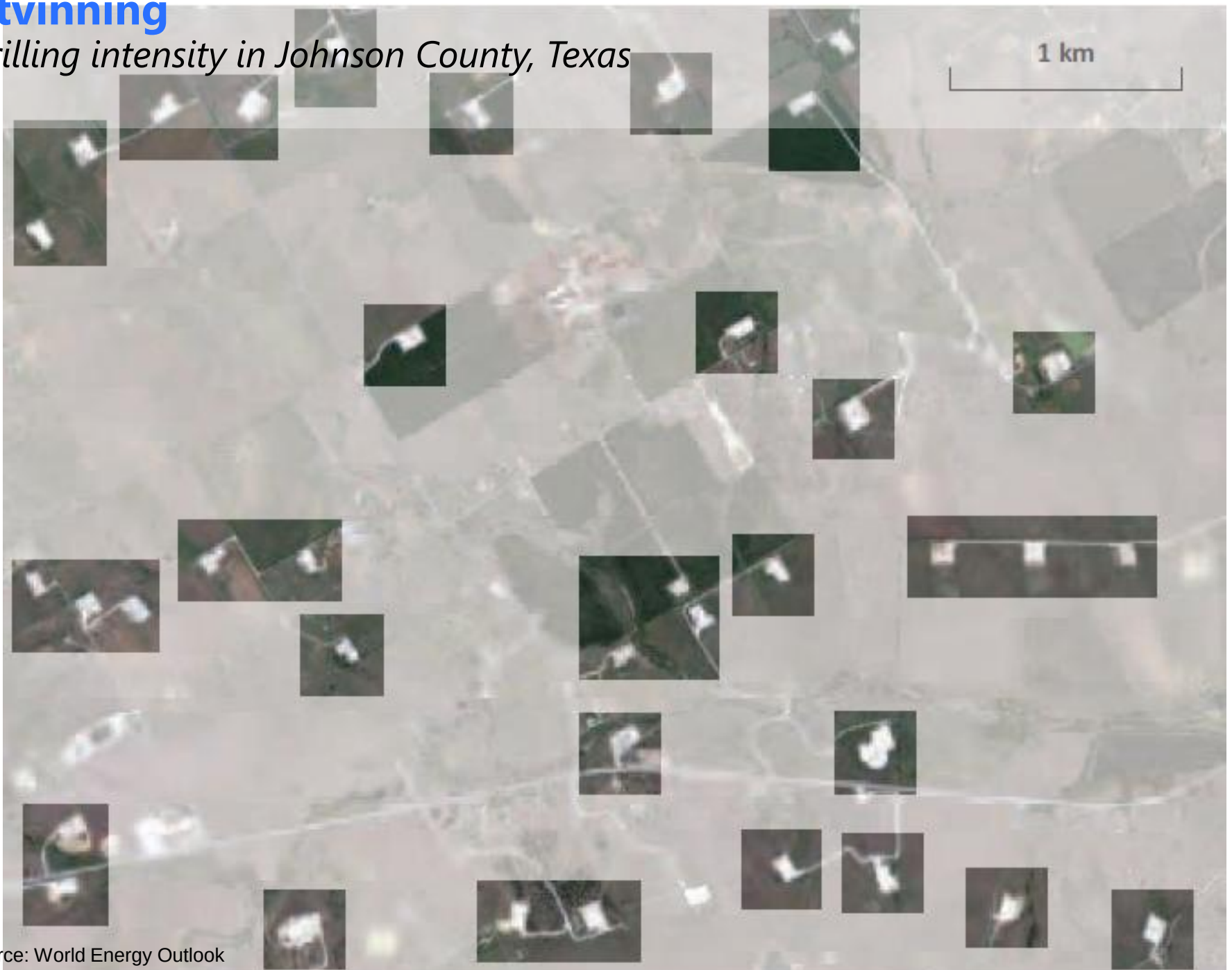
Utvinning

Source: <http://www.youtube.com/watch?v=l0W65wFh4UM>, SMT Learning

Utvinning

Drilling intensity in Johnson County, Texas

PROCESS

Civil/site prep
Build access roads, construct and install well pads, prepare site for drilling

Drilling
Drill vertical and horizontal wells

**Completion/
fracking**
Complete wells with steel and cement casings
Release gas through hydro-fracking

Flowback
Capture, store and treat returned fracking fluids

Production
Capture, store and transport gas

Decommission

Typical
timelines

60 days

15-60 days

15-30 days

20 days

5-40 years

Source: Accenture 2012.

GASTILLGÅNG

Skiffrergaspotential i världen - 2011

TRR (TWh)

700 000

600 000

500 000

400 000

300 000

200 000

100 000

0

Nordamerika

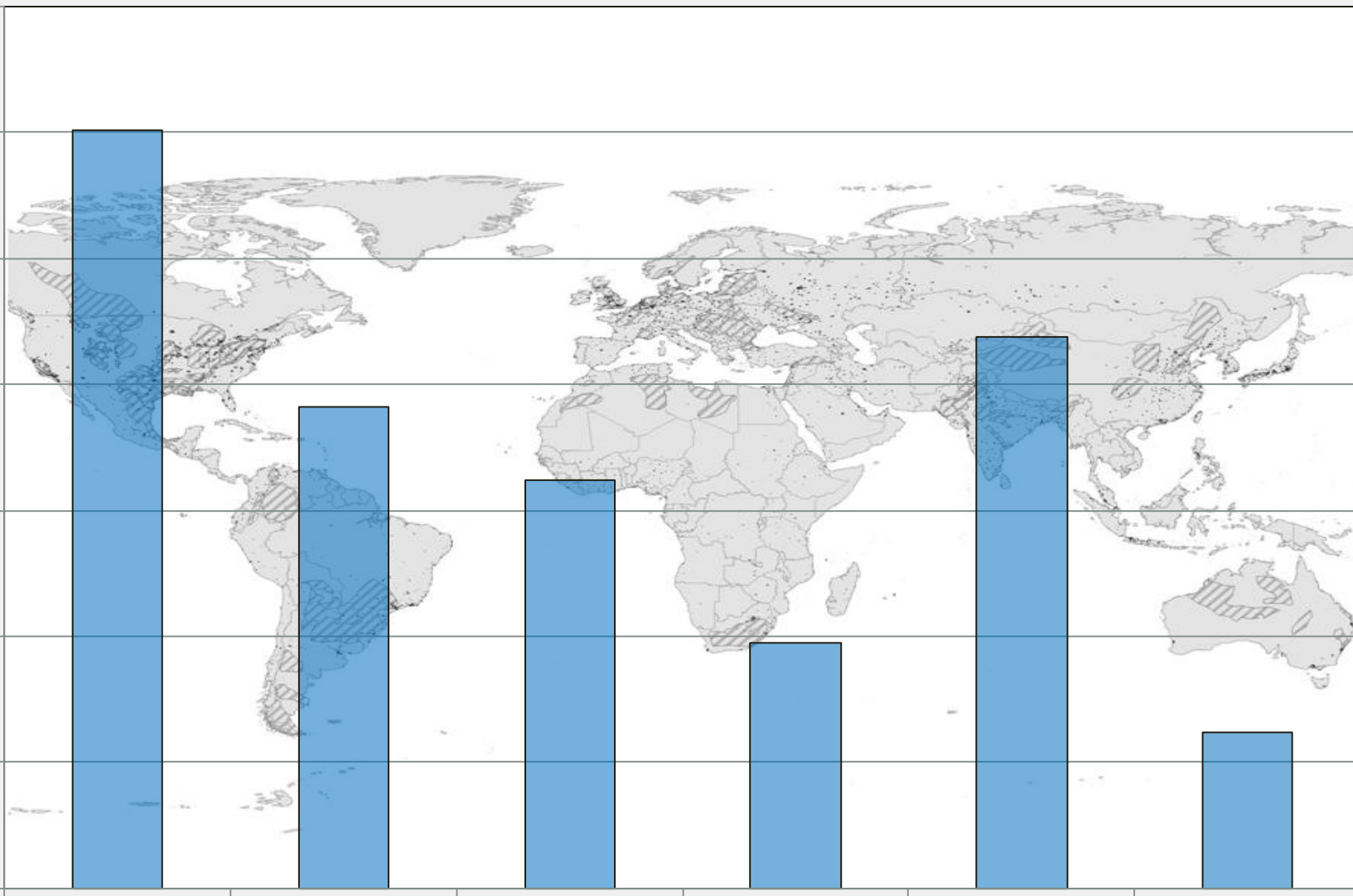
Sydamerika

Afrika

Europa

Asien

Australien

Source: Skiffrergas i världen, dagens spridning och framtida potential

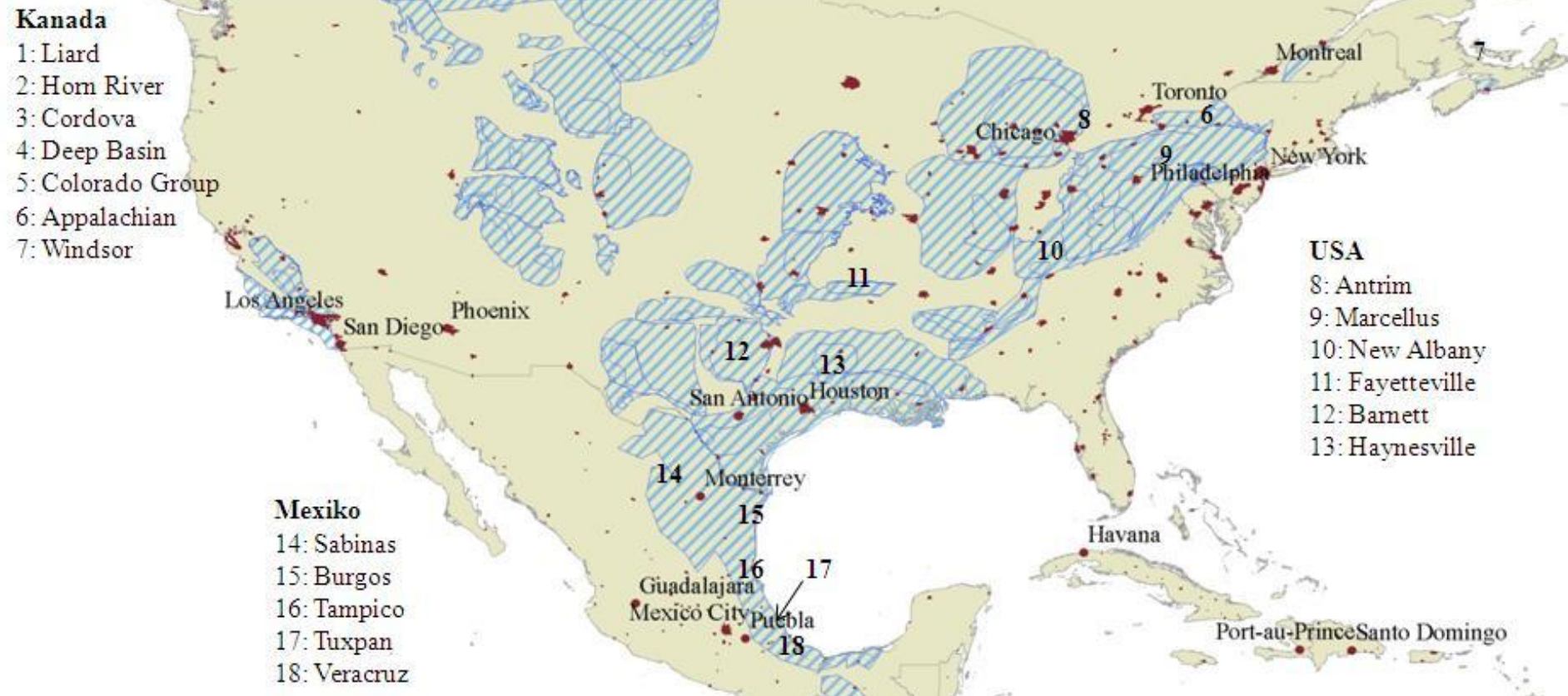

Estimated recoverable resources

Land	Trillion Cubic Feet (2011)	Land	Trillion Cubic Feet (2013)
Kina	1275	Kina	1115
USA	862	Argentina	802
Argentina	774	Algeriet	707
Mexiko	681	USA	665
Sydafrika	485	Kanada	573
Australien	396	Mexiko	545
Kanada	388	Sydafrika	485
Libyen	290	Australien	437
Algeriet	231	Ryssland	285
Brasilien	226	Brasilien	245

Skiffrergaspotential - Nordamerika

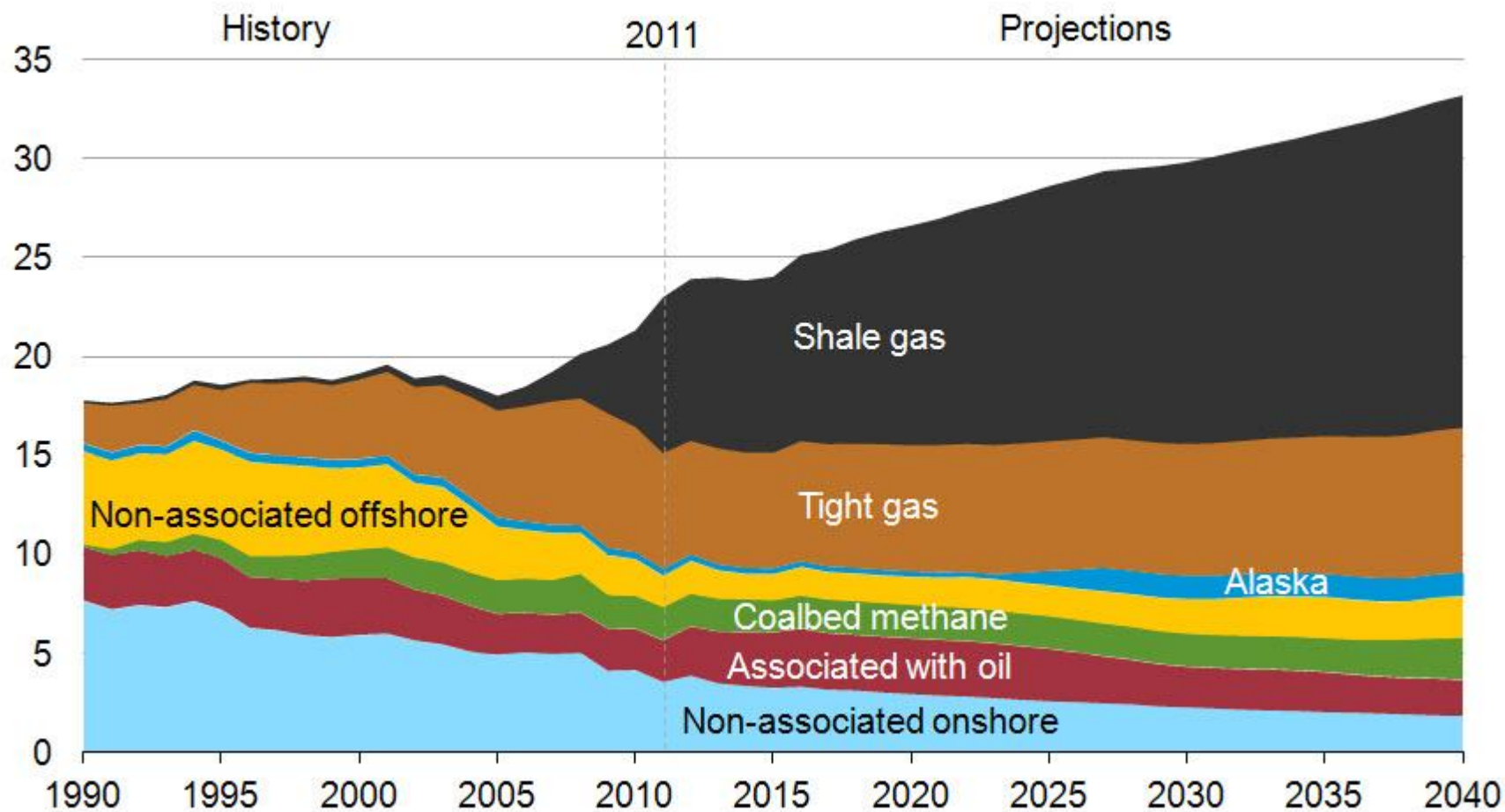
	Naturgasmärkten 2009			Skiffrergas
	Produktion	Konsumtion	Import/(Export)	Tekniskt Utvinningsbara Resurser
	TWh	TWh	% av konsumtion	TWh
USA	6 420	7 100	10	268 500
Kanada	1 744	938	(87)	120 900
Mexico	550	670	18	212 100

Source: Skiffrergas i världen, dagens spridning och framtida potenital

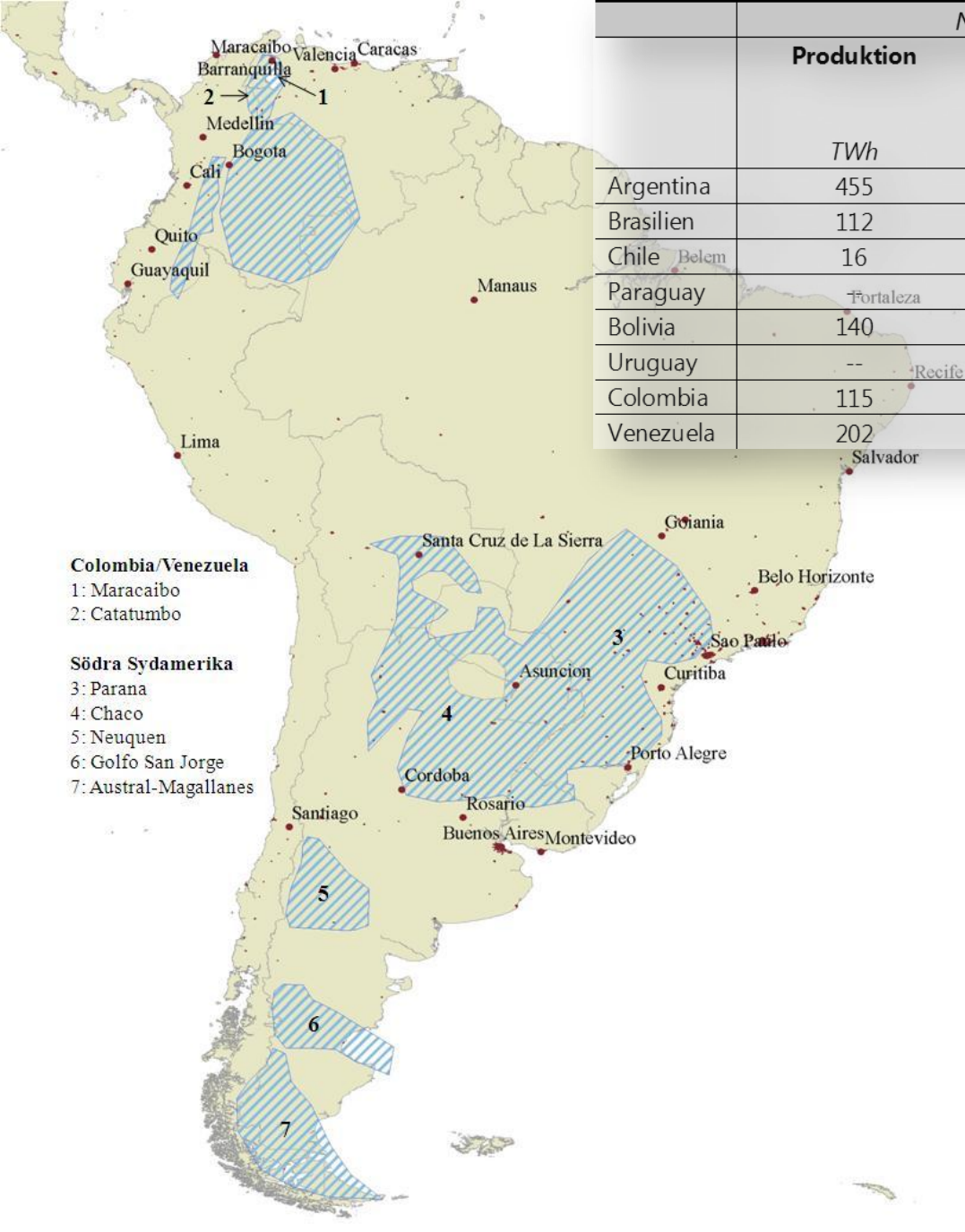
UTVECKLING - USA

U.S. dry natural gas production
trillion cubic feet

Source: U.S. Energy Information Administration, *Annual Energy Outlook 2013 Early Release*

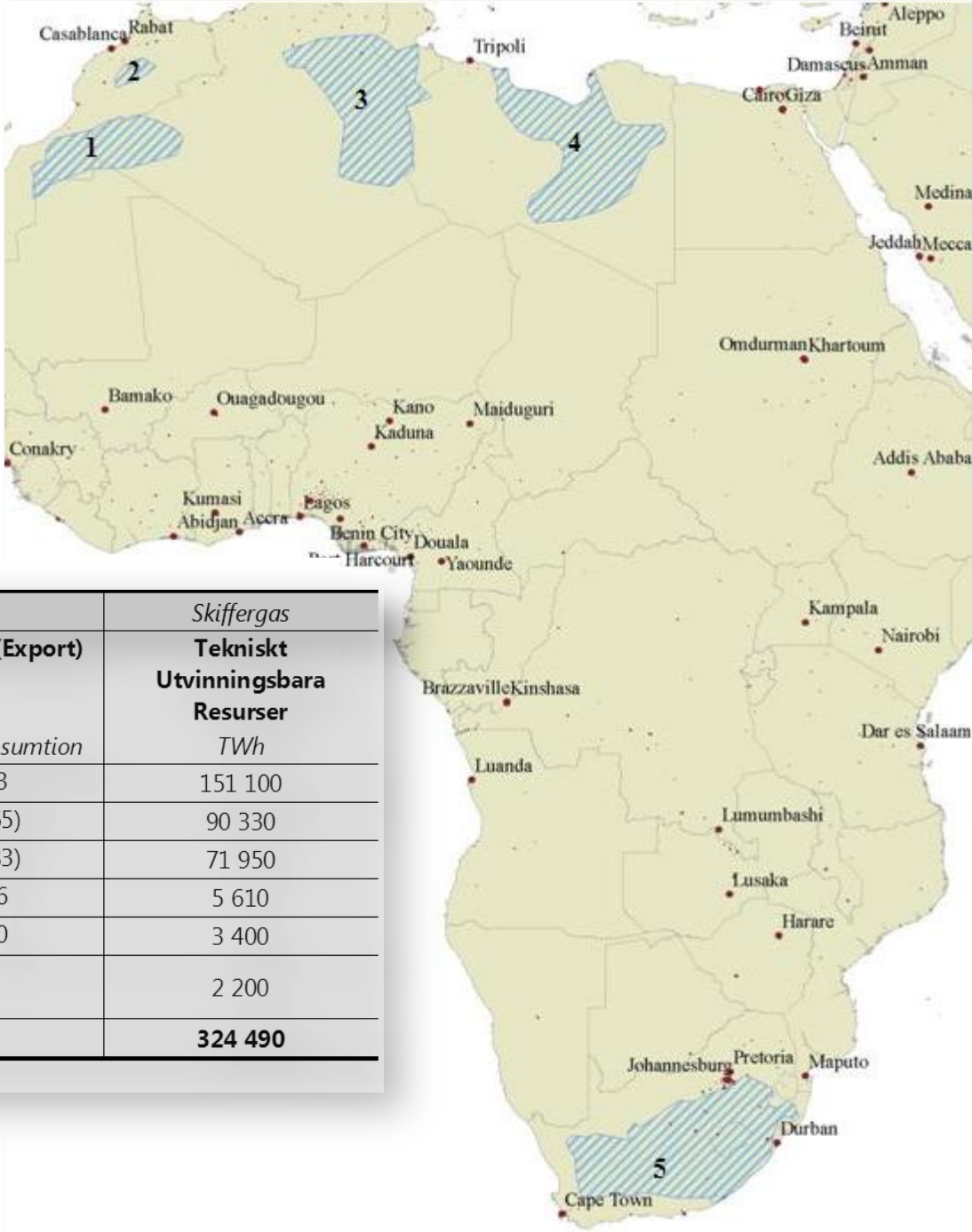

	Naturgasmarknaden 2009			Skifffergas
	Produktion	Konsumtion	Import/(Export)	Tekniskt Utvinningsbara Resurser
	TWh	TWh	% av konsumtion	TWh
Argentina	455	473	4	241 100
Brasilien	112	206	45	70 400
Chile	16	31	52	19 900
Paraguay		--	--	19 300
Bolivia	140	31	(346)	15 000
Uruguay	--	0,00	100	6 500
Colombia	115	97	(21)	5 900
Venezuela	202	221	9	3 400

**Skifffergaspotential
- Sydamerika**

Skifffergaspotential - Afrika

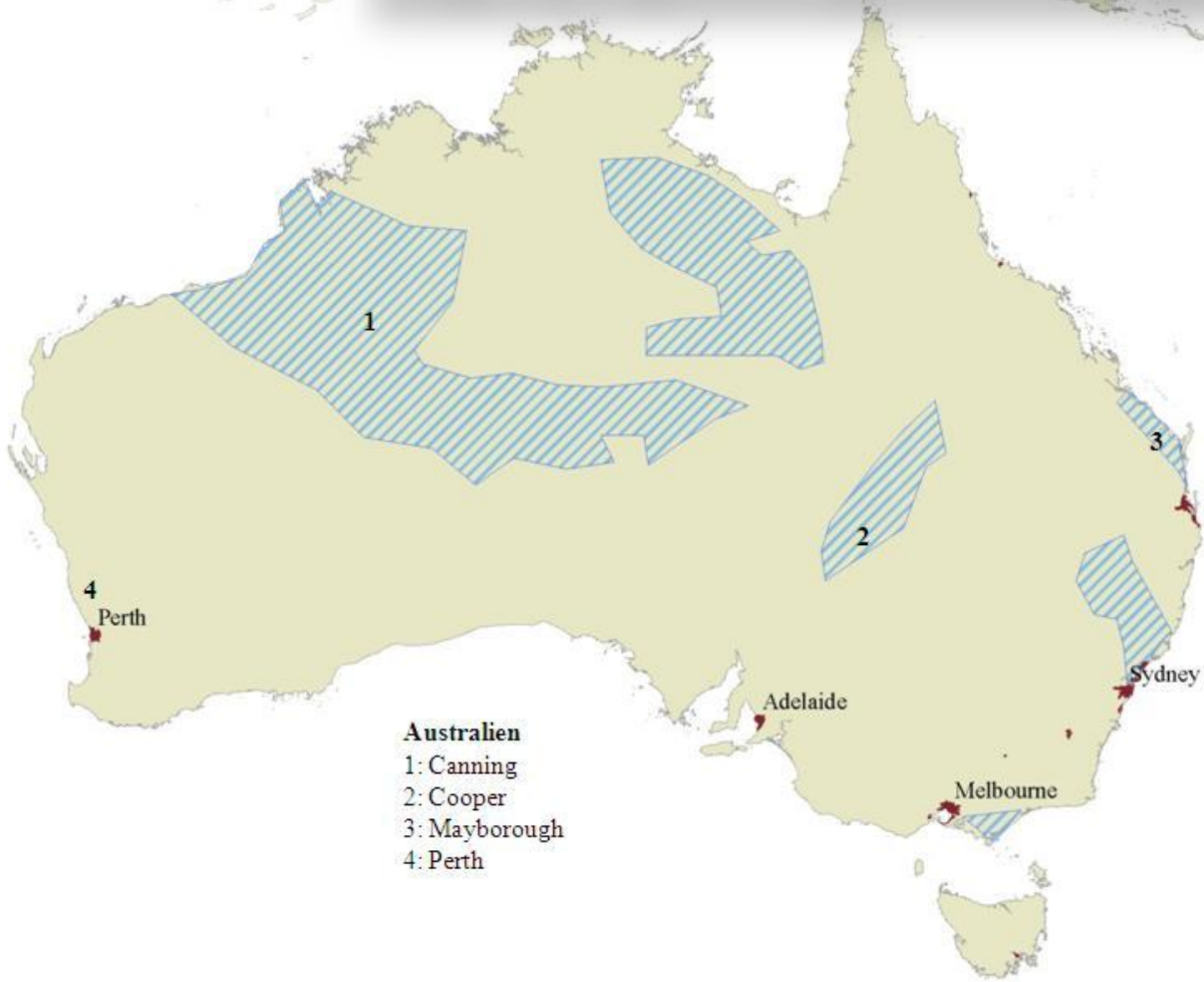

	Naturgasmarknad			Skifffergas
	Produktion	Konsumtion	Import/(Export)	Tekniskt Utvinningsbara Resurser
	TWh	TWh	% av konsumtion	TWh
Sydafrika	22	59	63	151 100
Libyen	174	65	(165)	90 330
Algeriet	897	318	(183)	71 950
Tunisien	40	53	26	5 610
Marocko	0,00	6	90	3 400
Västra Sahara	-	-	-	2 200
Totalt				324 490

Source: Skifffergas i världen, dagens spridning och framtida potenital

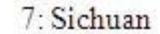
Skifffergaspotential - Australien

Naturgasmarknad 2009			Skifffergas
Produktion	Konsumtion	Import/(Export)	Tekniskt Utvinningsbara Resurser
TWh	TWh	% av konsumtion	TWh
520	340	(53)	123 300

Source: Skifffergas i världen, dagens spridning och framtida potenital

Novosibirsk

Harbin

5: Cauvery

Skifffergaspotential - Europa

Norra Europa

- 1: Alun
- 2: Baltic
- 3: Södra Systemet
- 4: Norra Systemet
- 5: Namurian
- 6: Wealden
- 7: Posidonia
- 8: Podlaise
- 9: Lublin
- 10: Dniiper-Donets

Mellersta

- 11: Paris
- 12: Sydöstra Frankrike
- 13: Pannonia/Transylvania
- 14: Carpathia/Balkan

Övriga

- 15: Thrace
- 16: Anatolia

Naturgasmarknaden 2009				Skifffergas
	Produktion	Konsumtion	Import/(Export)	Tekniskt Utvinningsbara Resurser
	TWh	TWh	% av konsumtion	TWh
Polen	65	180	64	58 200
Frankrike	9,3	539	98	56 100
Norge	1 137	50	(2 156)	25 900
Ukraina	224	486	54	13 100
Sverige	-	13	100	12 800
Danmark	93	50	(91)	7 200
Storbritannien	651	969	33	6 200
Nederländerna	869	536	(62)	5 300
Turkiet	9	386	98	4 700
Tyskland	159	1 018	84	2 500
Litauen	-	31	100	1 200
Övriga	149	296	50	5 900

Source: Skifffergas i världen, dagens spridning och framtida potenital

GEOLOGISK KARAKTÄR

för att bestämma gasens kvalitet

GASINNEHÅLL

mängden gas

■ Geologisk tidsperiod

■ Totalt organiskt kol

- *Organiskt material bidrar med kol, syre, och väte för att bilda gas och olja*
- *Hög halt organiskt material kan potentiellt innebära stor mängd gas*
- *Bör ligga över 0,5%*

■ Termisk mognad

- *Mått på hur långt metamorfosen av organiskt material gått - > hur mycket organiskt material har omvandlats till gas*
- *Mått på maximal temperatur som skiffern har utstått*

■ Risked gas in-place

- *Free gas in-place*
- *Adsorbed gas in-place*
- *Sannolikhetsfaktor*
- *Riskfaktor*

■ Tekniskt utvinningsbara resurser

- *Kvantifiering av den framtida gasproduktionen*
- *Multiplikation av GIP med "shale gas recovery factor"*
Shale gas recovery factor tar hänsyn till geologisk information och skiffergasformationens troliga respons till hydraulisk sprickbildning

Free gas in-place

Mängden kolväten som uppskattas återfinns fritt i en reservoar. Denna tas fram genom att beräkna:

- Skifferformationens storlek
- porositeten
- mättnadsgraden av kolväten

Adsorbed gas in-place

Mängden gas som finns adsorberad på ytan av det organiska materialet i en skiffergasformation

Sannolikhetsfaktor

Sannolikheten att den aktuella skiffergasformationen producerar en gas med tillräckligt högt flöde

Riskfaktor

Risker som kan uppstå med området: områdets strukturella komplexitet, låg termisk mognad, låg organisk tjocklek

- Vattenanvändning
- Föroreningar till vatten
- Utsläpp till luft
- Påverkan på landskapet
- Jordbävningar

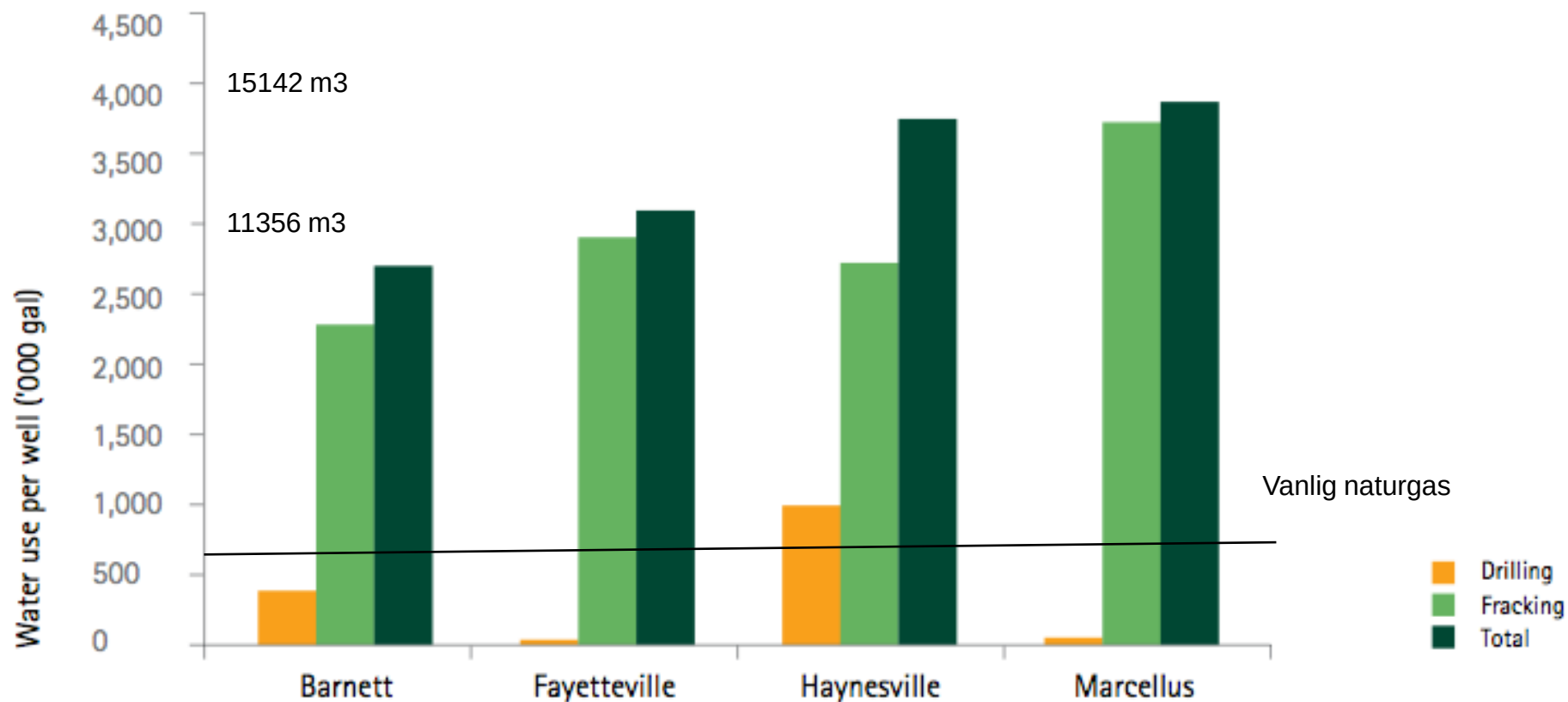
MILJÖPÅVERKAN

- **Vattenanvändning**
- Föroreningar till vatten
- Utsläpp till luft
- Påverkan på landskapet
- Jordbävningar

- Borrning – vatten för kylning
- Mest vattenintensiva processen är hydraulisk sprickbildning
- Genomsnittlig vattenförbrukning vid hydraulisk sprickbildning är 16000 m³
- Motsvarande staden New Yorks vattenförbrukning under 7 minuter
- För brunn-borrning behövs mellan 250-2300 m³

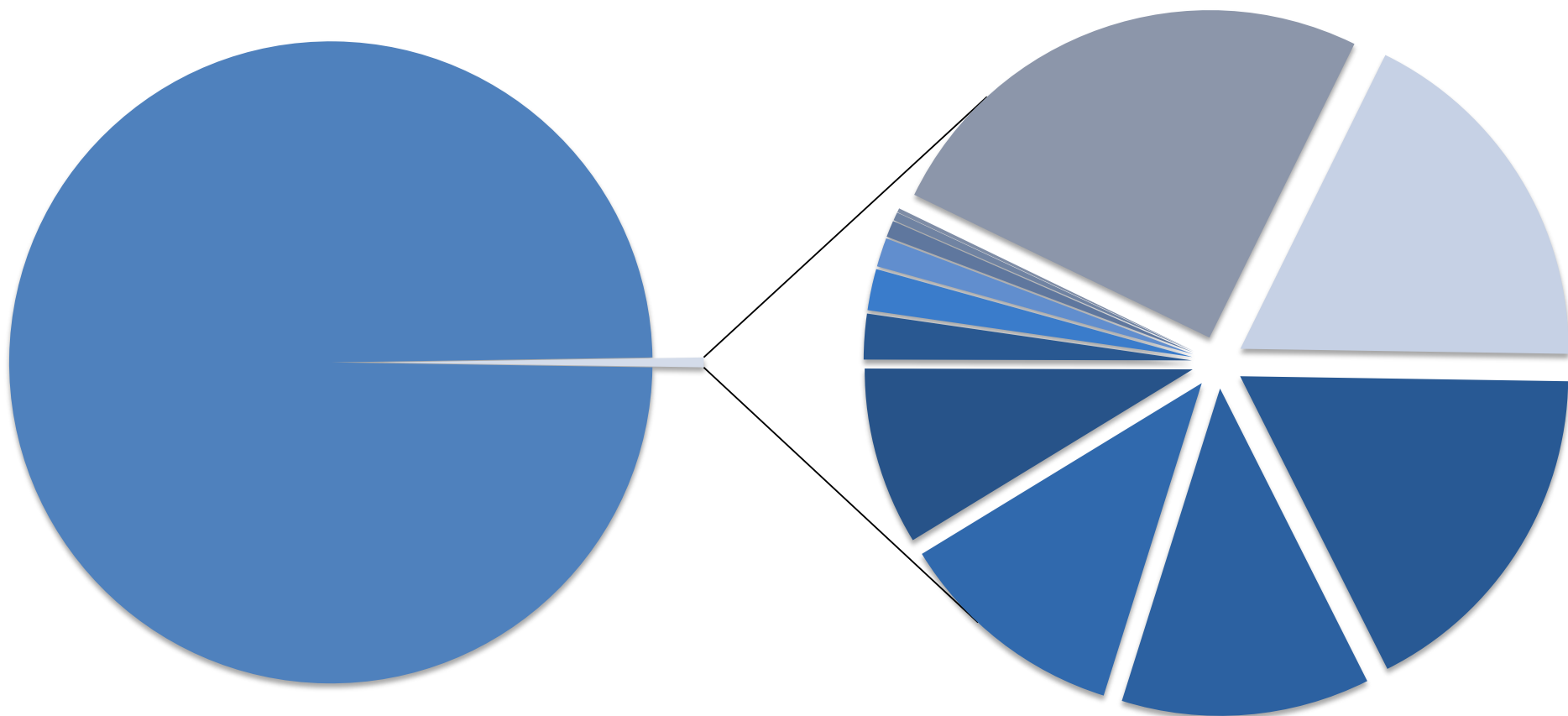

Vattenanvändning

Vattenanvändning

■ Vatten och Sand; 99,51%

■ Gelling Agent; 0,056%

■ Breaker; 0,01%

■ Corrosion Inhibitor; 0,002%

■ Friction Reducer; 0,088%

■ Surfactant; 0,085%

■ Scale Inhibitor; 0,043%

■ Crosslinker; 0,007%

■ Biocide; 0,001%

■ KCL; 0,06%

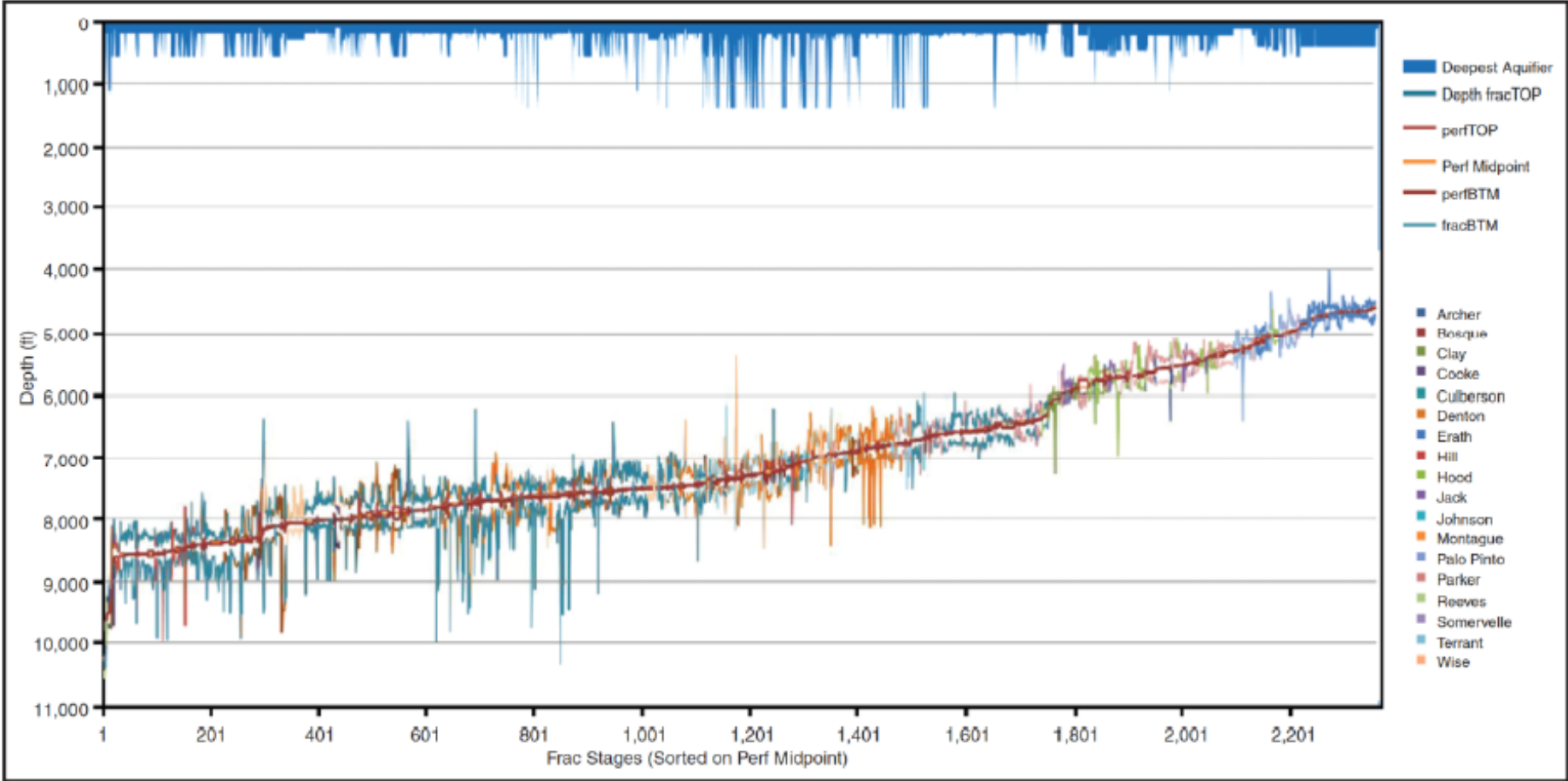
■ pH Adjusting Agent; 0,011%

■ Iron Control; 0,004%

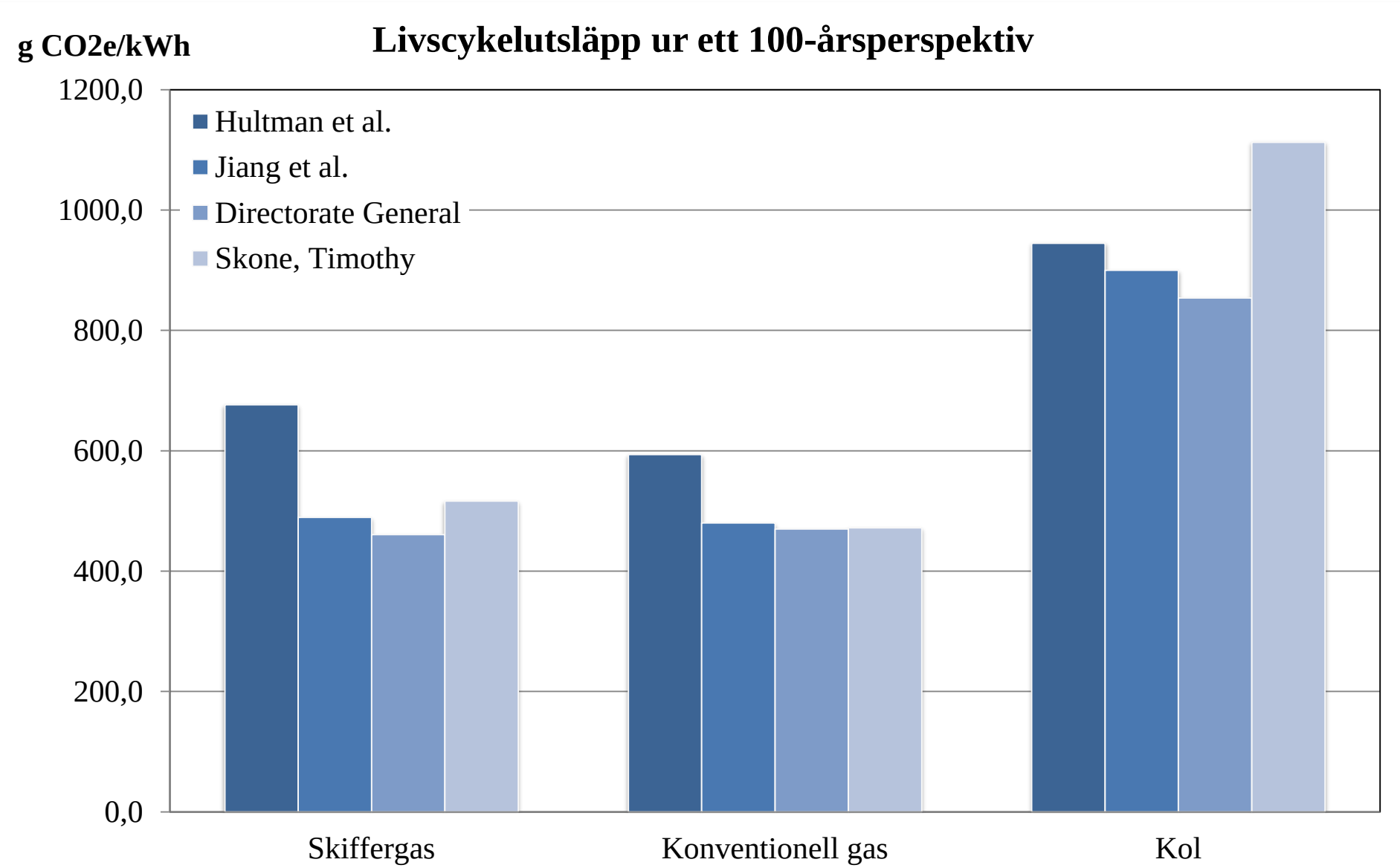
■ Acid; 0,123%

Barnett Shale Mapped Fracture Treatments (TVD)

Utsläpp av växthusgaser

Source: Skiffergas i världen, dagens spridning och framtida potential

Skifffergasens framgångsfaktorer i USA

- Stora skifffergasfyndigheter, stora arealer
- Väl utvecklad serviceindustri
- Generös tilldelning av tillstånd för prospektering
- Lätt att få tillgång till mark
- Minskande inhemska gasreserver
- Ökade gaspriser
- Statliga subventioner

- **Skifffergas kommer troligen ha stor påverkan på den globala gasmarknaden**
- Viktiga faktorer för skifffergasutvinning är:
  - Energiförsörjningssituationen,
  - Tillgång till gasinfrastruktur,
  - Lagstiftning för olje- och gasutvinning, miljölagstiftning
  - Opinion
  - Kostnader

- Länder med bäst förutsättning är Algeriet, Argentina, Kina, USA, Mexiko, Kanada, och Polen
- **Ingen större produktion förväntas i Europa till 2020 pga. för höga produktionskostnader**
- Resultatet av EPAs utredning om produktionens miljöpåverkan av stor betydelse för skiffergasens framtid
  - Stor vattenanvändning och risken för förorening av grundvatten viktigaste miljöfrågorna
  - Påverkan på landskapet troligen viktig fråga i tätbefolkade områden som Europa

